Eżami għad-Dħul
fl-Ewwel Sena tal - *Junior Lyceum*

2008

MALTI

TIKTEB XEJN F'DAN L-ISPAZJU

Ikteb pulit u bla żbalji. Dan jgħodd ukoll meta tikkopja minn naħa għal oħra.

A. Aqra din is-silta. Wara wieġeb il-mistoqsijiet b'sentenzi SĦAĦ. **(*7 marki*)**

TAĦWID FIT-TEMP

Waħda mill-mistoqsijiet li ssir ta' sikwit fi żmienna hi dik dwar it-taħwid fit-temp. Hawn min hu tal-fehma li din hija waħda serja ħafna, filwaqt li oħrajn isostnu li mhijiex daqshekk serja. Il-fehma ta' ħafna ambjentalisti, madankollu, aktar ixxaqleb lejn dawk li jsostnu li din hija problema serja ħafna. *(par. 1)*

Dan l-aħħar innutajna li l-effetti tat-tibdil fil-klima kienu qawwija ġmielhom. Dan deher fix-xita kbira li għamlet barra minn żmienha u f'ħin qasir ħafna fis-sajf ta' xi snin ilu. Barra minn hekk, ċerti pajjiżi fin-naħa ta' isfel ta' l-Ewropa, li sa ftit ta' żmien ilu ma kinux jafu x'inhu silġ, dan l-aħħar ta' sikwit qegħdin jispiċċaw miksija bis-silġ. *(par. 2)*

Il-glaċjeri, jiġifieri dawk il-biċċiet kbar tas-silġ li nassoċjaw mal-Pol Nord u l-Pol Antartiku, dan l-aħħar qegħdin idubu wisq aktar malajr milli kienu sa ftit ta' żmien ilu. Dan kollu huwa, mingħajr dubju ta' xejn, effett tat-taqlib kbir li għaddejja minnu d-dinja. *(par. 3)*

F'ċerti pajjiżi, is-sħana tant qiegħda tiżdied li xi xjenzjati huma tal-fehma li fil-ħamsin sena li ġejjin it-temperatura fil-Mediterran se titla' b'xi żewġ ċentigradi oħra u li l-livell ta' l-ilma baħar jista' jogħla sa metru. Għal gżira bħalma hi din tagħna, fenomeni ta' dan it-tip, b'mod speċjali bħal dan ta' l-aħħar, jistgħu jfissru ħafna. *(par. 4)*

Ix-xjenzjati qegħdin jinnutaw ukoll li pjanti li sa ftit ta' żmien ilu kienu jikbru n-naħa t'isfel tal-muntanja, issa qegħdin bil-mod il-mod telgħin 'il fuq ifittxu t-temperatura li huma mdorrijin biha. Min-naħa l-oħra, xi prodotti li kienu jikbru f'ċerti pajjiżi, illum il-ġurnata m'għadhomx jikbru, sewwa sew minħabba n-nixfa li ħakmithom. *(par. 5)*

Pajjiżi bħall-Ingilterra, li sa ftit ta' żmien ilu ma kinux jafu x'inhi l-problema tan-nuqqas ta' ilma, illum il-ġurnata qegħdin jagħmlu liġijiet stretti fejn jidħol l-użu ħażin ta' l-ilma. Min-naħa l-oħra, pajjiżi li llum huma foqra, hemm ċans kbir li jiftaqru aktar, minħabba li dawn il-bidliet fil-klima qegħdin iwasslu biex ħafna art tispiċċa deżert. Fil-każ ta' pajjiżi bħal Malta hemm iċ-ċans li, jekk ma noqogħdux attenti, jispiċċaw semi-deżert. ***(par. 6)***

Dawn u ħafna oħrajn huma xi wħud mill-problemi li qiegħda tħabbat wiċċha magħhom id-dinja sewwa sew minħabba l-kilba tal-bniedem li ma jagħrafx juża r-riżorsi tagħha bil-galbu. ***(par. 7)***

1. X'inhija l-fehma ta' ħafna ambjentalisti dwar it-taħwid fit-temp? *(par. 1)*

___

___

2. Kif kienet ix-xita li għamlet fis-sajf ta' xi snin ilu? *(par. 2)*

___

___

___

3. X'qiegħed jiġrilhom il-glaċjeri bit-tibdil kollu li qiegħed isir fit-temp? *(par. 3)*

___

___

4. X'qegħdin ibassru xi xjenzjati li se tiġrilha t-temperatura fil-ħamsin sena li ġejjin? *(par. 4)*

___

___

___

5. X'qegħdin jagħmlu l-pjanti li sa ftit ta' żmien ilu kienu jikbru n-naħa t'isfel tal-muntanja? *(par. 5)*

___

___

___

6. X'jista' jiġrilhom pajjiżi bħal Malta jekk jibqa' sejjer dan it-tibdil kollu fil-klima? *(par. 6)*

___

___

7. X'raġuni qiegħed jagħti l-awtur ta' dan l-artiklu biex ifisser għaliex qiegħed ikun hawn daqshekk taħwid fit-temp? *(par. 7)*

____

____

____

B. Mill-artiklu li għadek kif qrajt sib dan li ġej. *(L-ewwel waħda hija lesta)* ***(6 marki)***

1. Kelma li tfisser *opinjoni (par. 1)*	**fehma**
2. Espressjoni li tfisser *riċentement (par. 2)*	
3. Espressjoni li tfisser *b'ċertezza (par. 3)*	
4. Kelma li tfisser *fatti u ħwejjeġ li jseħħu (par.4)*	
5. Espressjoni li tfisser *fi żmienna (par. 5)*	
6. Kelma waħda li tfisser *nofsha* deżert *(par. 6)*	
7. Kelma li tfisser *għatx kbir għal xi ħaġa (par. 7)*	

Ċ. Imla t-tieni sentenza b'kelma li ġejja mill-kelma ta' l-ewwel sentenza u li hija mmarkata b'tipa skura. *(L-ewwel waħda hija lesta)* ***(8 marki)***

1.	Aħna għandna nibżgħu għas-sens tas-**smigħ.**
	<u>Isma'</u> *bilfors u emmen jekk trid.*
2.	*Il-bnedmin kollha tad-dinja għandhom* ***jingħaqdu***.
	L-__________________________ twassal għall-paċi dinjija.
3.	*Aħna għandna* ***nħobbu*** *lil kulħadd.*
	L-__________________________ hija importanti ħafna.
4.	*Il-****kuntentizza*** *ma tiġix bix-xejn.*
	Biex tkun __________________________ trid tkun paċi ma' kulħadd.
5.	Meta tkun fil-klassi oqgħod **attent**.
	Biex ma titlifx l-__________________________ sib post għall-kwiet.

D. Aqra t-test li ġej u wara wieġeb il-mistoqsijiet billi tittikkja (✓) t-tweġiba t-tajba.

(4 marki)

WIRJA DWAR IL-ĦOBŻ MALTI

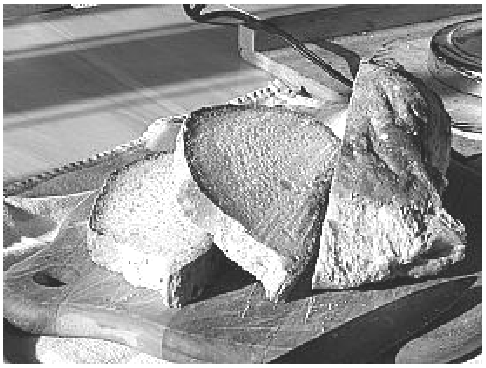

Matul ix-xahar li għadda, fl-ambjent uniku tar-Razzett l-Iswed, li nsibu Ħal Ġmied, ittellgħet wirja ta' fotografija oriġinali għall-aħħar.

F'din il-wirja kien hemm varjetà kbira ta' ħobż, bziezen, galletti u biskuttelli Maltin, iffotografati minn angoli differenti, li ġibdu l-attenzjoni ta' kull min raha.

Is-Sur Leo Zerafa, il-fotografu ta' dawn ir-ritratti, qal li minħabba t-tagħmir ġdid fil-fran tagħna, qegħdin nitilfu tassew dak li jagħmel il-ħobża, il-bezzun, il-galletta u l-biskuttell Malti.

"Fid-dawl ta' dan kollu għandna noħolqu grupp ta' pressjoni favur dal-wirt ta' pajjiżna," saħaq is-Sur Mallia, is-Sindku ta' Ħal Ġmied.

1.	Din il-kitba hija:	ittra	☐
		rumanz	☐
		rapport	☐
2.	Din il-kitba fiha:	tliet paragrafi	☐
		erba' paragrafi	☐
		ħames paragrafi	☐
3.	Din il-kitba fiha:	sentenza waħda	☐
		erba' sentenzi	☐
		ħames sentenzi	☐
4.	Din il-kitba hija dwar:	wirja	☐
		storja	☐
		karattru	☐

E. Oħroġ kelma oħra minn dawk fil-parentesi. *(L-ewwel waħda hija lesta)* ***(8 marki)***

Sur Editur,

Nixtieq niġbed l-**attenzjoni** **(ATTENT)** ta' kull min għandu għal qalbu lil pajjiżna biex jieħu ħsieb il-bajtra Maltija. Dan l-aħħar qegħdin _______________________ (IMPORTAZZJONI) ħafna bajtar tax-xewk fil-kaxxi.

F'pajjiżna, kif jaf kulħadd, għandna bajtar kemm irridu. Sfortunatament, madankollu, għal _______________________ (RAĠUNI) li wieħed forsi jasal jifhimhom, il-biċċa l-kbira ta' dan il-bajtar qiegħed ikompli jitħalla _______________________ (WAQGĦA) taħt is-siġar u ma jsir xejn bih. Sadanittant, nonfqu l-flus f'bajtar li, ħafna drabi, ikun ta' natura inferjuri għal dak Malti.

F'Malta, mill-inqas għandna tliet _______________________ (KULUR) ta' bajtar, imma dan il-bajtar kollu qiegħed imxerred f'ħafna _______________________ (GĦALQA) ta' sidien differenti. Barra minn hekk, il-bajtar ixewwek. Għal dawn ir-raġunijiet, u forsi għal raġunijiet oħra, il-bajtar mhux qiegħed jiġi sfruttat għal _______________________ (GĦAN) ekonomiċi.

Xi tgħid kieku tittieħed l-inizjattiva u minflok _______________________ (IMPORTA) il-bajtar minn _______________________ (PAJJIŻ) Mediterranji qribna, nibdew nesportawh aħna?

Ħal Bajtri Jason Camilleri

F. Kompli dawn is-sentenzi billi ddaħħal <u>kelma waħda</u> fil vojt. Żomm l-istess tifsira tas-sentenza ta' qabel. ***(7 marki)***
(L-ewwel waħda hija lesta.)

1a.	Huwa kien qiegħed jaħdem bi nhar kif ukoll bil-lejl.
1b.	Mhux ***<u>talli</u>*** kien qiegħed jaħdem bi nhar, talli kien qiegħed jaħdem bil-lejl ukoll.
2a.	Hija lanqas biss waqqgħet qatra.
2b.	Hija __________________ waqqgħet l-ebda qatra.
3a.	Huma kważi ma jonfqu xejn fuq id-divertiment.
3b.	Rari jonqfu __________________ ħaġa fuq id-divertiment.
4a.	Ma tistax tifhem kemm għamlet ħsara.
4b.	Lanqas __________________ tista' tifhem kemm għamlet ħsara.
5a.	Kważi konna għadna kif lestejna l-kamp meta bdiet nieżla x-xita.
5b.	Bilkemm konna lestejna l-kamp li ma __________________ nieżla x-xita.
6a.	Huma sabu l-kura għall-marda b'kumbinazzjoni.
6b.	Kien __________________ b'kumbinazzjoni li sabu l-kura għall-marda.
7a.	Hekk kif spiċċajna nieklu, daħlet Mariella.
7b.	__________________ spiċċajna nieklu daħlet Mariella.
8a.	Huwa bbukkja kemm għall-film ta' wara nofsinhar kif ukoll għal dak ta' filgħaxija.
8b.	Huwa mhux biss ibbukkja għall-film ta' wara nofsinhar, __________________ bbukkja wkoll għal dak ta' filgħaxija.

Ġ. Aqra dan ir-reklam u wieġeb il-mistoqsijiet ta' wara. ***(6 marki)***

www.ġenituri-ulied.com

Trid li wliedek ma jaqgħux lura u fl-istess ħin jagħmlu użu tajjeb mill-vaganzi tas-sajf li jinsabu wara l-bieb? *(par. 1)*

Trid li inti wkoll tissieħeb f'din l-avventura tal-kompjuter u għalhekk ma tibqax 'il bogħod mid-dinja ta' l-informatika u t-teknoloġija? *(par. 2)*

Mela qis li tapplika għal xi wieħed mill-korsijiet li l-kunsill lokali tiegħek qiegħed jipprepara. B'dan il-mod, kemm int kif ukoll uliedek, titħarrġu aktar f'suġġetti akkademiċi u fl-istess ħin tieħdu l-benefiċċji kollha li joffri dan il-mezz ta' l-għaġeb ta' żmienna. Żomm f'moħħok, madankollu, li l-kompjuter fih it-tajjeb u l-ħażin tiegħu - il-kompjuter jista' jgħallmek u jista' jfixklek. *(par. 3)*

Mela, filwaqt li żżomm saqajk ma' l-art, tgħallem int ma' wliedek, biex b'hekk mhux biss tkun kapaċi tterraq int fil-baħar vast ta' l-internet, iżda miegħek iterrqu wkoll uliedek taħt id-direzzjoni tiegħek. *(par. 4)*

Għal aktar informazzjoni idħol fis-sit www.ġenituri-ulied.com *(par. 5)*

Sib mis-silta.

1. Idjoma li tfisser *fil-qrib* (*par. 1*)	
2. Verb li huwa mnissel mill-għerq *S-Ħ-B* (*par. 2*)	
3. Verb fl-Imperattiv (*par. 3*)	
4. Kelma li tfisser *iħejji* (*par. 3*)	
5. Kelma li tfisser *tmexxija* (*par. 4*)	
6. Kelma oħra għal *tagħrif* (*par. 5*)	

G. Dawn huma titli meħudin minn ġurnali Maltin. ***(4 marki)***
Imla l-vojt skond il-parentesi.
UŻA ITTRI KAPITALI, JIĠIFIERI ITTRI KBAR. Żomm f'moħħok li l-ittri kapitali ma jingħaqdux ma' xulxin. *(L-ewwel waħda hija lesta.)*

1. Il-MIRI TURISTIĊI TAL-LUKANDI TA' **TLIET** (***IN-NUMRU 3 FI KLIEM***) STILEL SE JINTLAĦQU

2. PROPOSTI KONKRETI DWAR IL- ____________________ ***(Q-R-D)*** TAL-ĠRIEDEN

3. ____________________ ***(KELMA OĦRA GĦAL XIĦ)*** IKORRI F'INĊIDENT TAT-TRAFFIKU

4. TARBIJA TA' ____________________ ***(L-GĦADD IMTENNI TA' SENA)*** IVVUTATA BĦALA *BABY PHOTOGENIC*

5. ŻEWĠT ____________________ ***(IL-PLURAL TA' RAĠEL)*** JITRESSQU L-QORTI FUQ AKKUŻI TA' SERQ

GĦ. Imla l-vojt skond il-kelma fil-ġenb. (*L-ewwel waħda hija lesta.*) ***(9 marki)***

1.	Fil-klassi kuljum ***nitkellmu*** fuq suġġetti interessanti.	Verb fl-Imperfett minn ***tkellem.***
2.	Is-sindku ____________________ l-kuntratt ġimgħa ilu.	Verb fil-Perfett min-nom ***firma***.
3.	____________________ illum il-ġurnata għandna ħafna volontarjat.	Avverbju minn ***fortuna.***
4.	Jgħidu x'jgħidu dawk ta' ____________________, aħna se nibqgħu sejrin bil-programm tagħna.	Kelma waħda għal ***kontra tagħna***.
5.	Nagħlaq billi ____________________ is-sena t-tajba lil dawk li ħadmu ma' wliedna.	Verb minn ***xtaq***.
6.	Mhux bilfors li aħna ____________________ ma' xulxin f'kollox, imma dejjem tajjeb li jintlaħaq xi tip ta' ftehim.	Verb fl-Imperfett minn ***qabel***.
7.	Minkejja li m'għandniex l-istess opinjoni, xorta waħda nibqgħu naħdmu ____________________.	Kelma waħda li tfisser ***ma' xulxin***.
8.	Fl-opinjoni tiegħi, l-aħjar li mmorru llum, imma jekk dan ma ____________________ isir, nistgħu mmorru darb'oħra.	In-Negattiv ta' ***jista'***.

9.	Naqbel li kulħadd għandu jkollu l-istess ____________________ fil-ħajja.		Il-Plural ta' ***opportunità***.
10.	Dawn huma __________________ tad-deheb għalina l-Maltin.		Il-Plural ta' ***żmien***.

H. Immaġina li inti *J. Sacco* u li toqgħod fl-indirizz ta' l-ittra t'hawn taħt. Inti mort mal-ġenituri tiegħek jumejn f'lukanda. Meta kontu hemm ma ġejtux ittrattati tajjeb. Ikteb ittra ta' 60 kelma fi tliet paragrafi li fiha turi għalfejn qed tikteb, x'mar ħażin u x'tixtieq bħala rikumpens. (*Jekk trid uża n-noti li hemm fuq ix-xellug.*) ***(16-il marka)***

16 Sqaq it-Tewm
Ħal Skiet SKT 0002

16 ta' April 2008

Seaside Hotel
Harbour Lane
Xemxville XMV 0004

Għażiż Sinjur/Sinjura,

Għid għalfejn qiegħed/a tikteb ______________________________

____

____

____

X'mar ħażin ______________________________

____

____

____

____

____

Ir-rikumpens – għid x'tixtieq li ______________________________

jsir minħabba l-problema ______________________________

____

Dejjem tiegħek,

J. Sacco

Ħ. Ikteb komponiment ta' madwar 200 kelma dwar WIEĦED minn dawn is-suġġetti.
Titlef il-marki jekk tikteb sentenzi kif ġie ġie u bl-iżbalji ta' l-ortografija u tal-punteġġjatura. Ara li jkollok paragrafi f'posthom. Ikteb pulit u kun immaġinattiv/a.
(Jekk trid tista' tagħmel użu mill-punti li hemm taħt kull suġġett.) ***(25 marka)***

1.	**X'nista' nagħmel jiena biex nieħu ħsieb l-ambjent** *(Hawnhekk tista' tibda billi tgħid x'tifhem b'ambjent u mbagħad tgħaddi biex tikteb dwar kif nistgħu nagħmlu użu aħjar u tajjeb minn dak li nsibu fin-natura.)*
2.	**Bniedem jew bniedma li nammira** *(Hawnhekk tista' tikteb fuq xi ħadd li taf mill-qrib jew fuq xi figura internazzjonali, u tgħid xi ssib fih jew fiha li jogħġbok.)*
3.	**Il-jum li fih kollox mar tajjeb** *(Hawnhekk tista' tirrakkonta jum li fih kollox marlek tajjeb. Bdejt il-jum bit-tajjeb, komplejtu matul il-ġurnata u spiċċajtu bit-tajjeb, fil-lejl ukoll.)*
4.	**Ridt l-art tiblagħni bil-mistħija…** *(Tista' tirrakkonta storja li ġrat lilek meta għamilt xi ħaġa mingħajr ma ridt u li minħabba fiha ħassejtek imbarazzat/a għall-aħħar. Ngħidu aħna, mort xi party ta' xi ħadd u waqqajt il-luminata fuq il-libsa ta' xi ħadd…)*
5.	**Is-sabiħ u l-ikrah tal-kompjuter** *(Hawnhekk tista' tikteb dwar dawk il-ħwejjeġ tajbin u l-ħwejjeġ inqas tajbin fl-użu ta' din it-teknoloġija. Tista' titkellem dwar it-tagħrif li wieħed jista' jikseb minnu, kif ukoll dwar il-ħażin li wieħed jista' jiltaqa' miegħu.)*

Tmiem il-Karta

Tmiem il-Karta